

FAMILIEN TUTTINGS LUSTRESA
till
BOMARSUND

av
Fritz Ludvig von Dardel

FÖRORD

Familjen Tutings lustresa till Bomarsund gör i första hand intryck av en bagatell. Men beskådar man — eller snarare medupplever man — äventyren i denna vådliga färd, visar det sig snart att den har oanade kvaliteter. Kanske behöver vi ett århundrades distans från den dåtida aktualiteten för att som verkliga konnässörer avnjuta poängerna. I varje fall motiverar oöverkomligheten av denna lilla tecknade skämtbok en ny utgåva som här bjuds i samband med utställningen av Bomarsundiana i Ålands Konstmuseum hösten 1967, och borde boken kunna försäkra sig om en god plats bland åländska reseminnen.

Tecknaren-författaren är Fritz Ludvig von Dardel (1817—1901), född i Schweiz, naturaliserad svensk på 1830-talet, militär, ämbetsman, konstnär. 1850 blev han adjutant hos dåvarande kronprins Karl, sedermera Karl XV, och var 1852—62 militärattaché i Paris. Som konstnär hade han studerat i Paris och gav från 1844 i flere år ut en samling "Teckningar ur dagens händelser", där han med lätt hand karikerade sin tids kända personer. Befängda infall och oförarglig humor förenades med en skissartad men säker teckning, som starkt påminner om den senare Wilhelm Busch och hans berömda Max und Moritz.

Familjen Tutings bör för ålänningar och ålandsresenärer och inte minst för bomarsundsentusiaster ha mycket att ge av lokalfärg och kryddoftande stämningar från de berömda ruinbackarna. Boken, som utkom 1854, är närmast en motsvarighet till våra seriemagasin. Storyn är skäligen enkel. Bomarsund har fallit för de förenade engelska och franska flottorna under Krimkriget, och stockholmarna får lust att lukta lite krutrök när faran är förbi. Herr Tutings bjuder familjen på en semestertripp med hjulångare till Åland. Stor glädje. Faror möter av alla tänkbara och ännu upplevbara slag, börjande med ett Ålands hav i uppror och slutet smörgåsbord och grundstötning. Sent omsider nalkas vi Bomarsunds redd och ser linjeskepp och hjulångare på den spegelblanka Lumparen och ruinhögarna skullande i blådiset. Det engelska linjeskeppet "*Duke of Wellington*" stirrar strängt på oss med öppna kanonögon. Men Fru Tutings — alias miss Stockholm — tjusar till alla med sin grace, medan herr Tutings i sin clownhatt går omkring som den där får örfilarna. Sightseeingen på det engelska amiralskeppet är dråplig. Krigarnas chevalereskhet är utsökt. Familjen Tutings lyckliga skymt av amiral Napier är precis vad turister uppfattar av de flesta stora sammanhang. Med mild ironi avgörs den viktiga frågan om krig eller neutralitet i Captain Groggs kabyss med imperiets fredliga hängmatta för sina hjältar i bakgrunden. Mr Mac Catsch med de eleganta linjerna gläder fru Stockholms efter skönhet törstande öga och visar något så hypermodernt som propellern i "maskineriet". Det slutar med tablå.

Vi ros i land mot en brygga i Bomarlund och stöter där på en Cerberos i skepnad av en fransk tältvakt lik Napoleon III. Vi känner kulor vissla om oss och marken bränna och bäva under fötterna. Bakom oss skallar bergen i Mickelsö. Nu är vi fångar hos en farligare krigsmakt än den generösa engelska. Med gaullistisk nyckfullhet tas vi om hand av en martialisk monsieur de Pontac som likväl är helt byxa inför en kjol. Fru Stockholm bedårar honom självfallet och lyckas av Commendanten som bröstar sig med all Frankrikes *gloire* utverka en passersedel: *Laissez passer* — som tycks gälla i alla situationer i fortsättningen. Den kontrasigneras av en nästan nutida lokal översåte. Och nu är det monsieur de Pontacs tur att ta hand om neutrala fru Stockholm. Herr Tutings reflexion ser vi som en pratbubbla på hatten: *Laissez passer*. Vi går mellan tält, sådana vi kan tänka oss dem i Tranvik, Finby och Skarpans vid fästningens fall. Monsieur de Pontac är som en toreador — eller snarare tju-ren själv — allt i linje med vad lokaltraditionen ännu vet om *la grande amour* i dessa gudsförgättna nejder engång.

Den festligaste scenen är väl den där Regementets dotter kastar ett getöga på herr Tuting. Folkminnet bevarar alltjämt på ort och ställe dessa förfarna fresterskor i svarta blanklädershattar och röda byxor som uppenbarelser från en högre, frigjord värld. Vore inte här en nationaldräkt så god som någon att ta upp vid Café Grenadiären? Ruinerna som är "Till salu" ger något av det vemod med vilket man alltjämt betraktar det vackra byggverkets totala förstöring. I Commendantens trädgård har gudinnorna fallit från piedestalen, lusthuset sackat ihop och päronträden knäckts av de förenade flottornas tappra ansträngningar.

Souvenirjakten känns väl igen? Och den knäande ryska soldatdansen till gurkläsk borde vara något som alltjämt kunde bjudas på i Bomarsund. Med Colerasjukhuset är vi på Prästö. I svart fasa vill vi fly, men märker att hjulångaren gett sig ifrån oss. Den åländska bondeskepparen i skinnkarbus på väg till Stockholm med sin vedskuta är tidstypisk och visar den trygga hemmahanteringens fördelar framom stormaktsbravader och opålitliga resebyråer.

Det vådliga krigsäventyret på främmande botten — något som många turist västerifrån ännu tycker sig uppleva på Åland — slutar som sig bör blågult på Freden i Stockholm i tecknet av svensk punsch.

Vi överlåter åt betraktaren själv att leva sig in i denna festliga satir och att upptäcka flera detaljer. Von Dardels bok är på allt sätt värd att räddas från glömskan.

V N

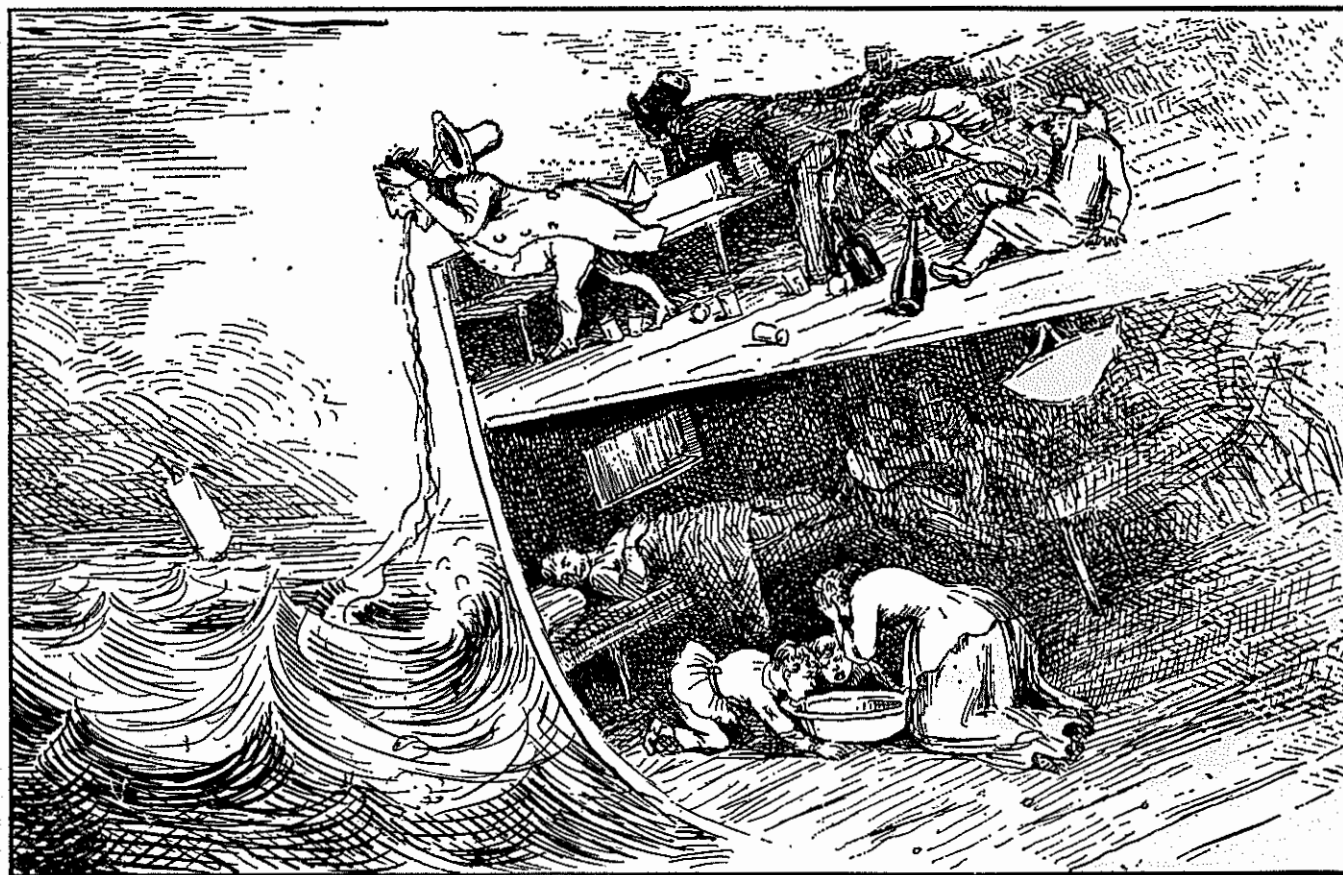
Vid underrättelsen om Bomarsunds fall, bjuder Herr Tuting sin familj på en lustresa till Åland.

Afresan från Stockholm sker om natten.

Genomskärning af Angbåten. Sedan Herr Tuting lyckats placera sin familj i Salongen, sköter han sina nöjen på däck.

Blåst inträffar.

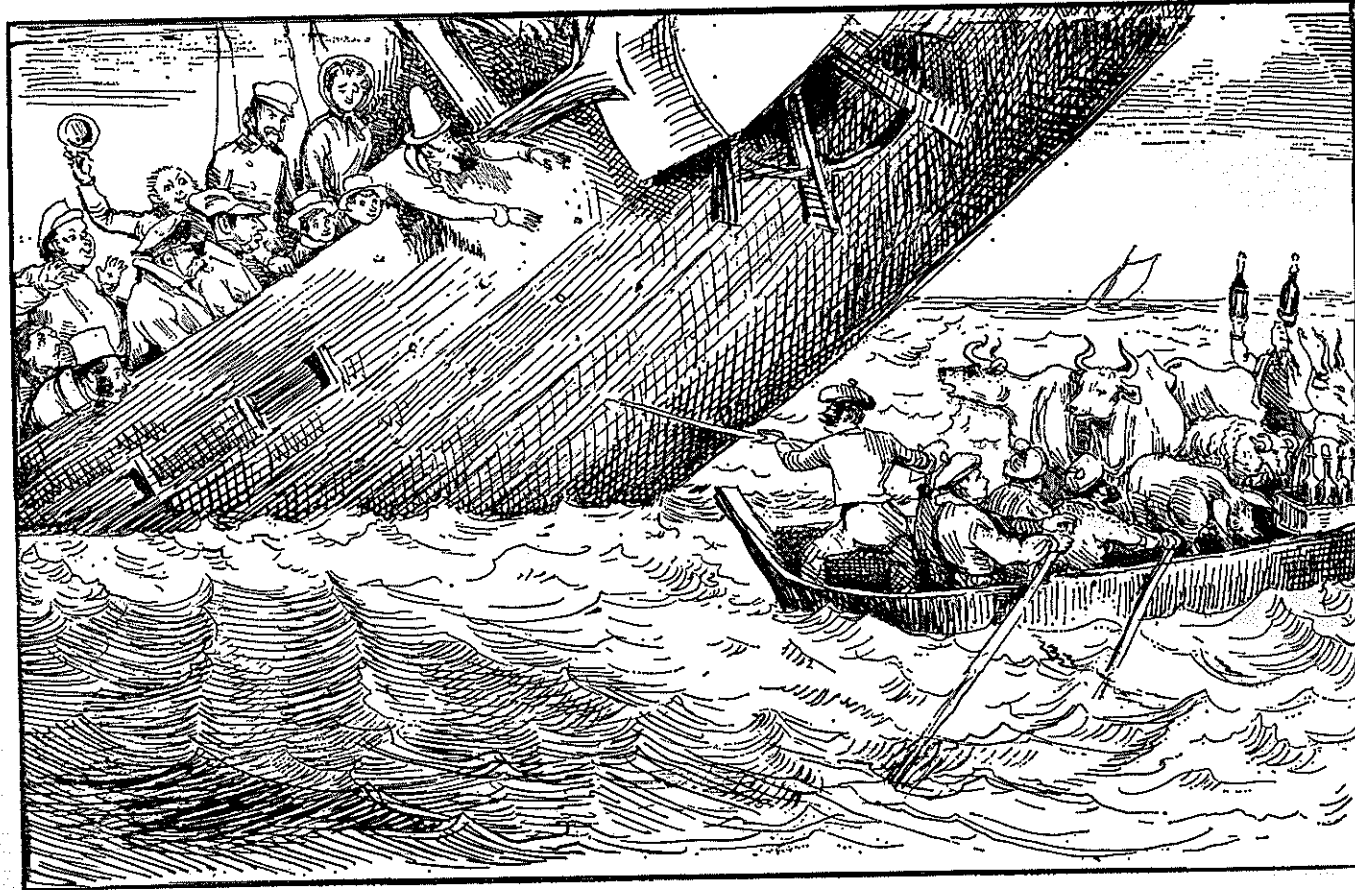
Table d'hôte om bord.

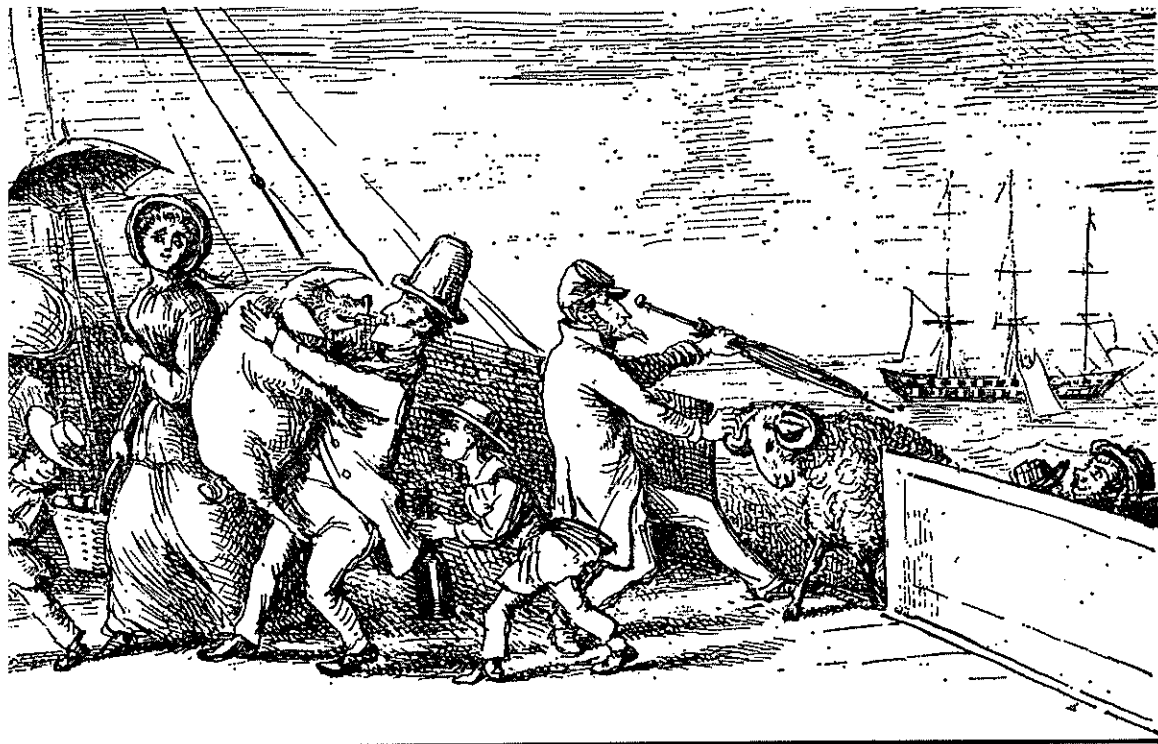
Fartyget kommer på grund.

Herr Tuting affyrar nödschott

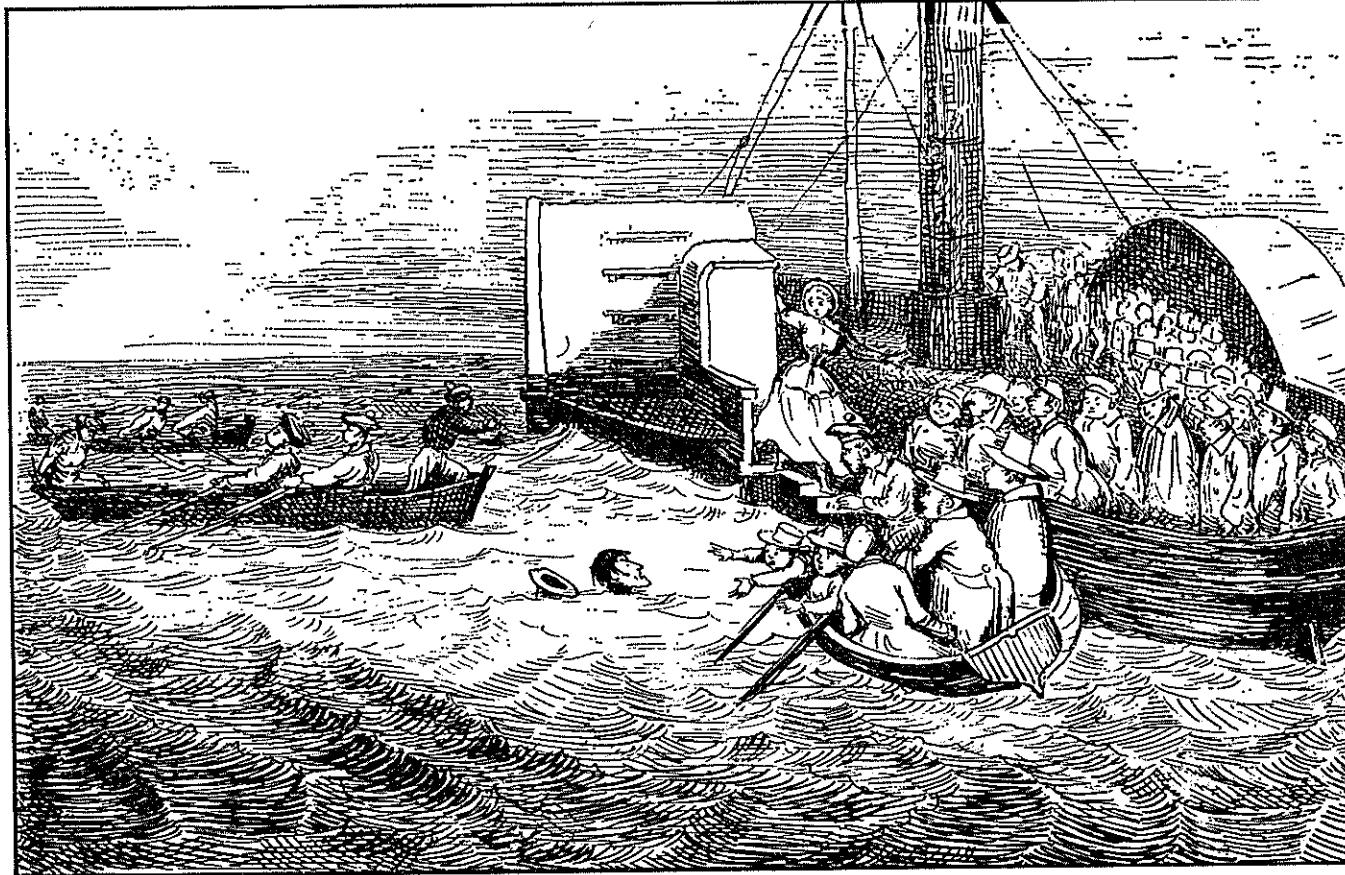
Ögonblickligen anländer fransysk hjälp af alla slag.

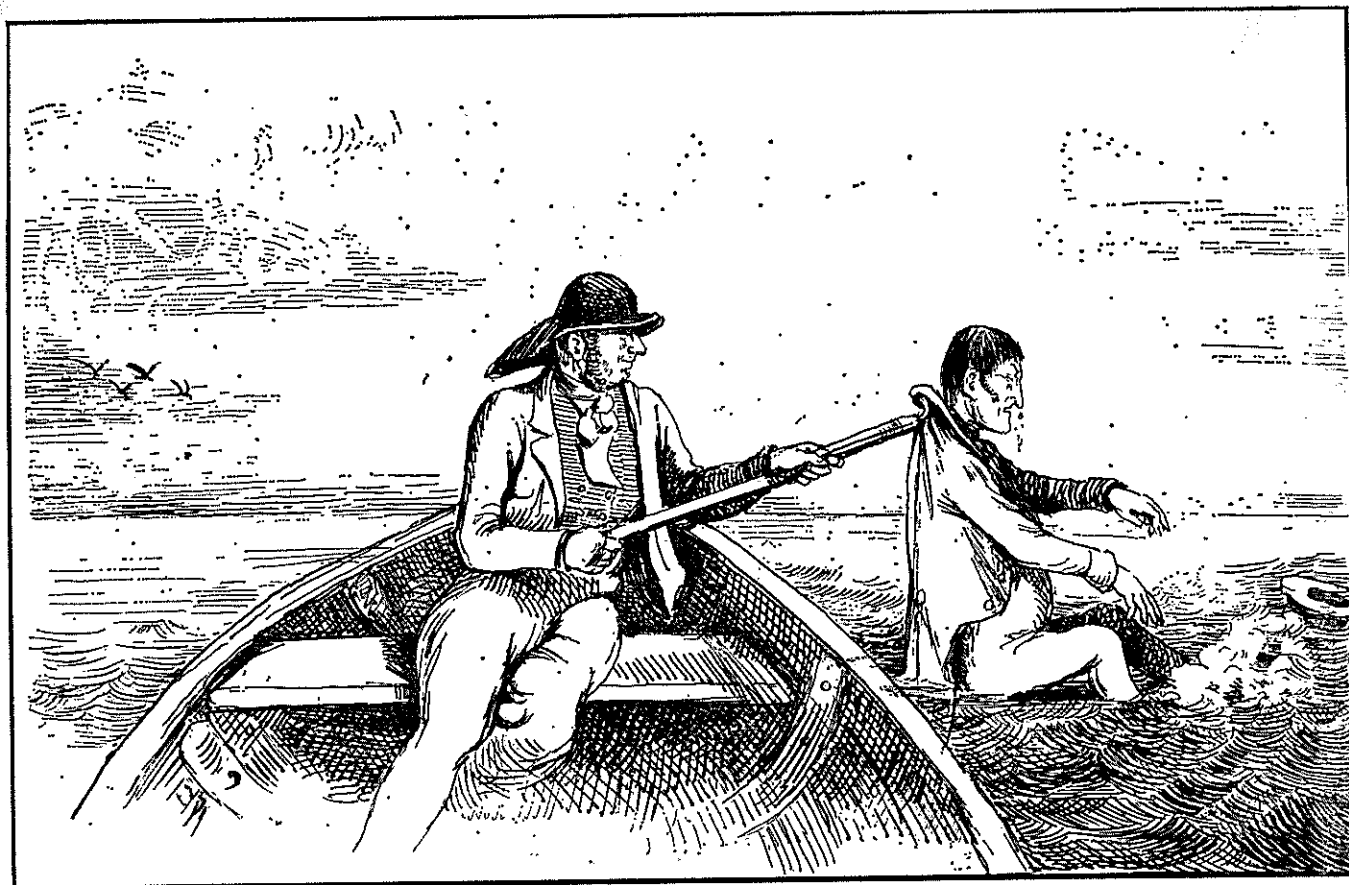
Hvar och en förser sig efter sin smak.

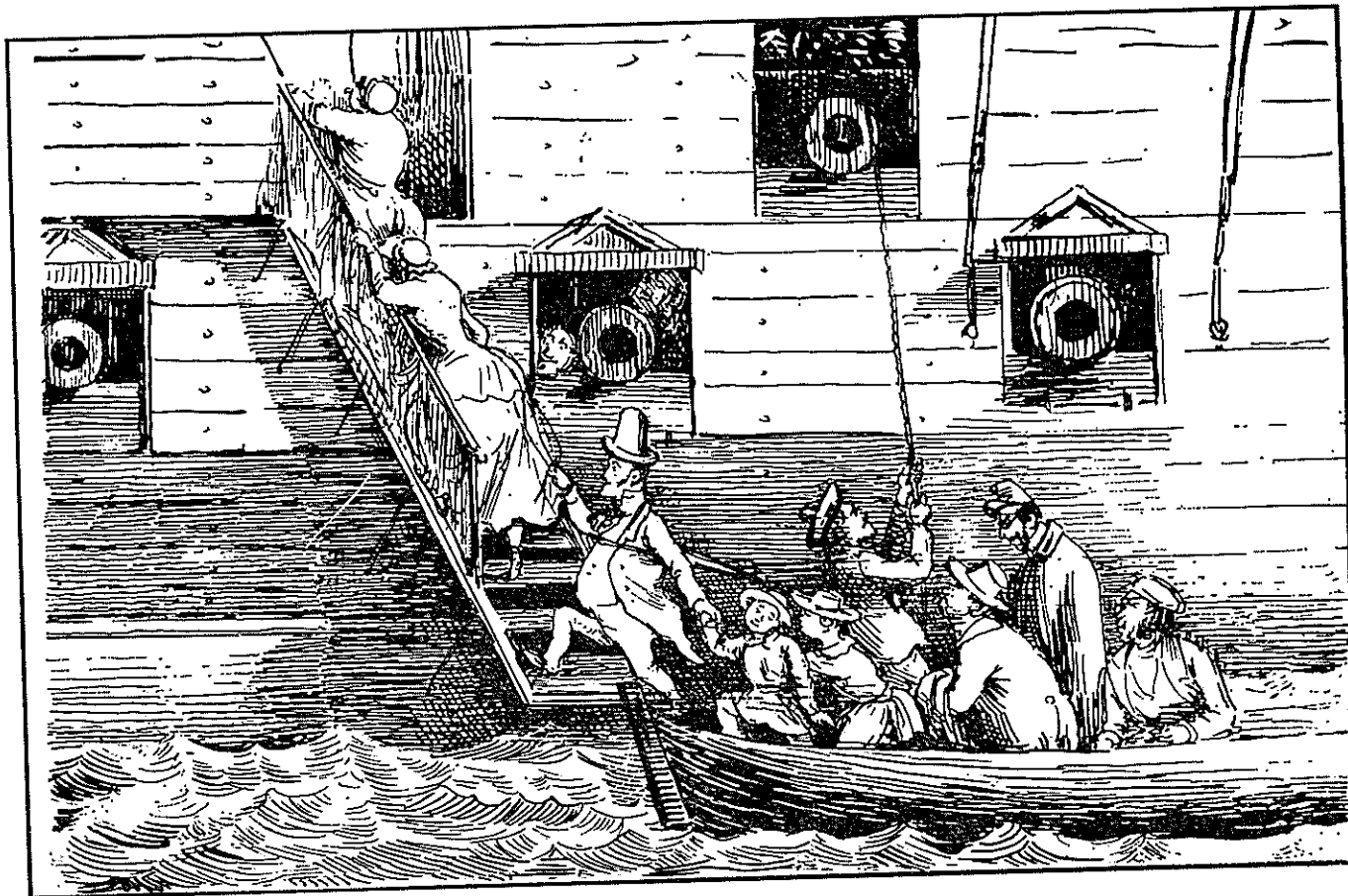
Familjen mätt, fartyget flott. — Bomarsund synes på afstånd.

"Duke of Wellington" skickar båtar för att hämta passagerarne. Herr Tuting klifver misste och faller öfver bord.

Man lyckas att fiska upp Herr Tuting.

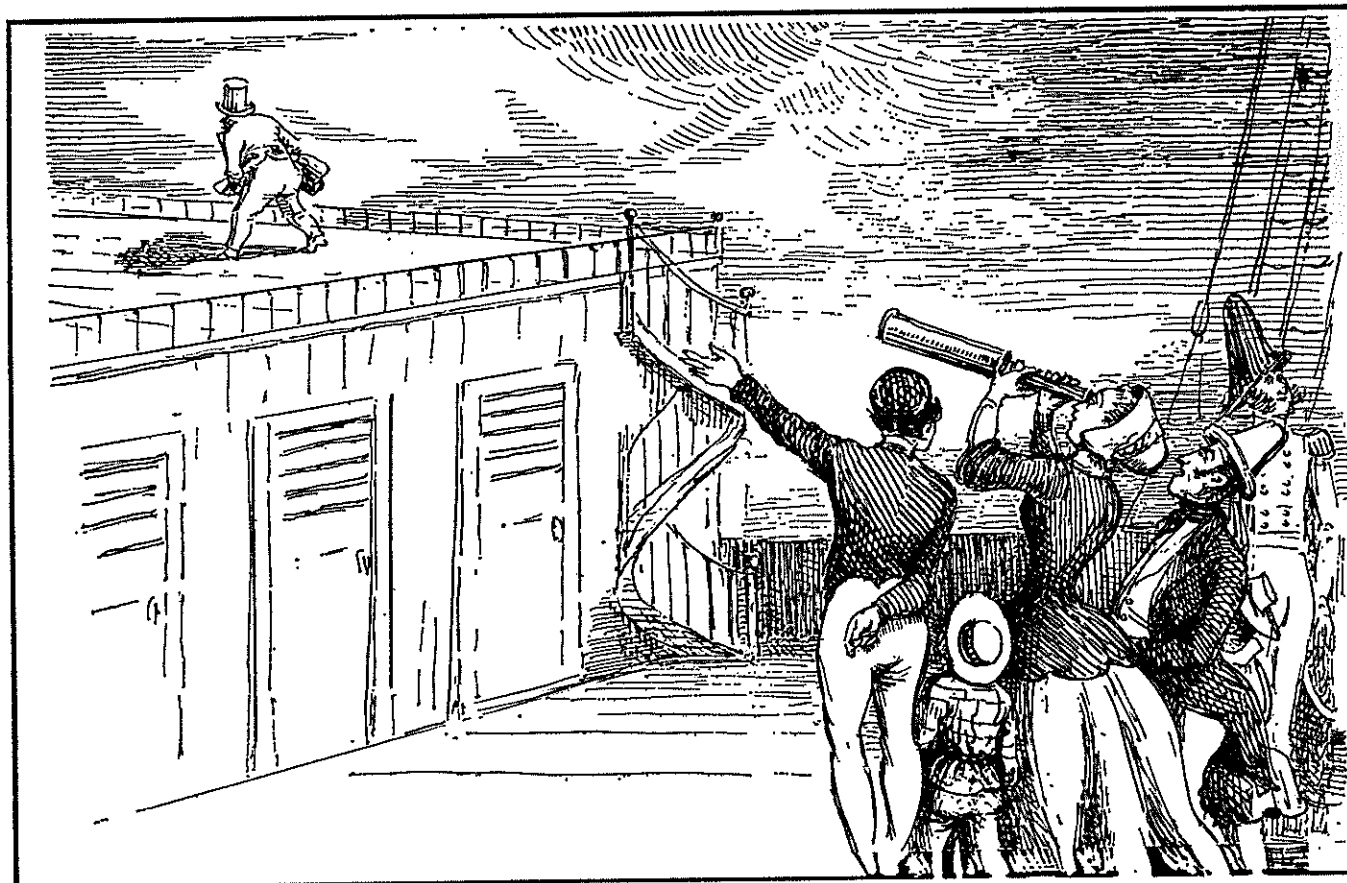
Ankomsten till Engelska linieskeppet.

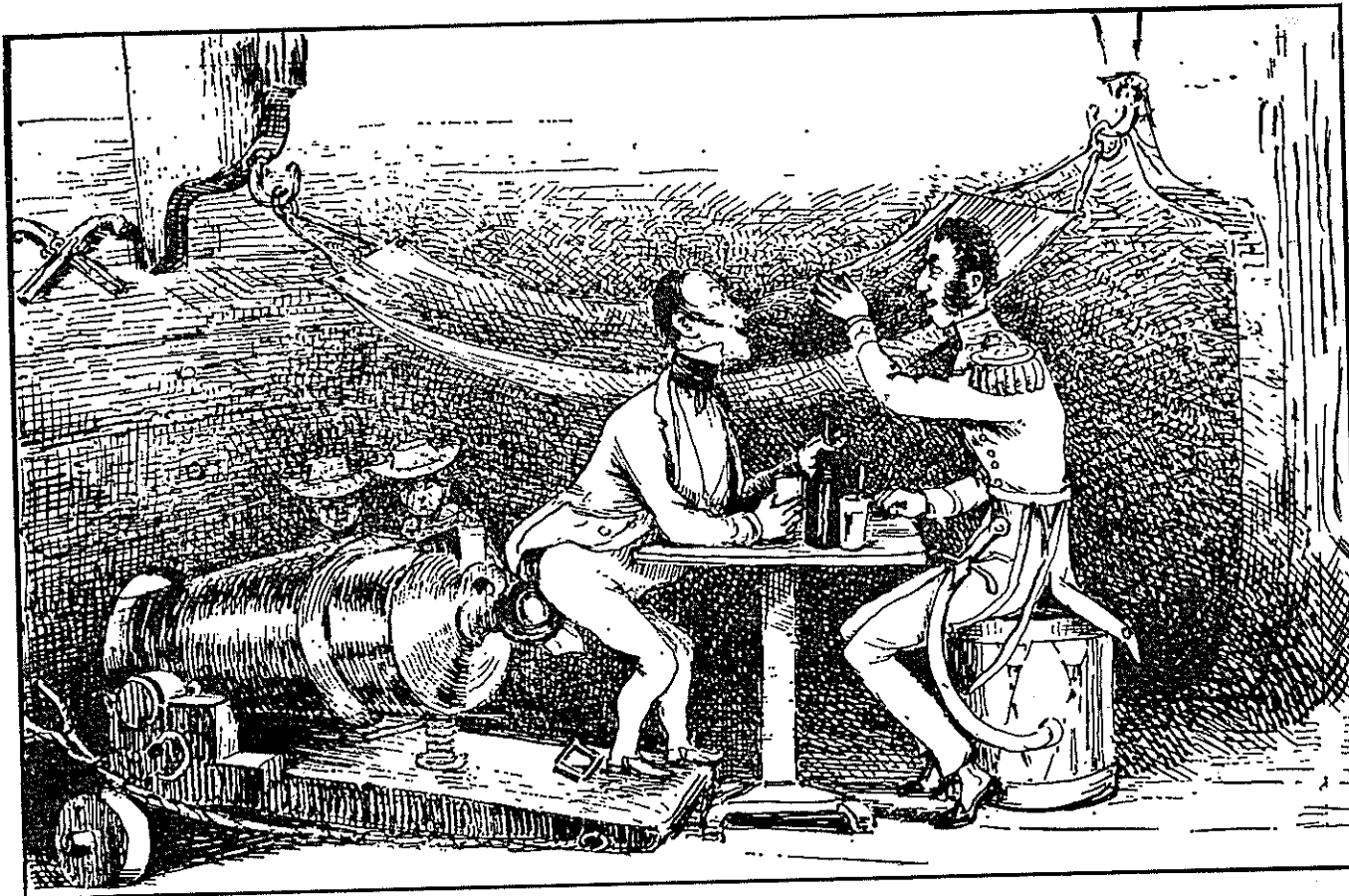
Tvenne Engelske Officerare anhålla genast att blifva introducerade hos Fru Tuting. — Capt'n Grogg, Lieutt Mac-catch Mrs Tuting! Mrs Tuting — Capt'n Grogg, Lieutt Mac-catch!

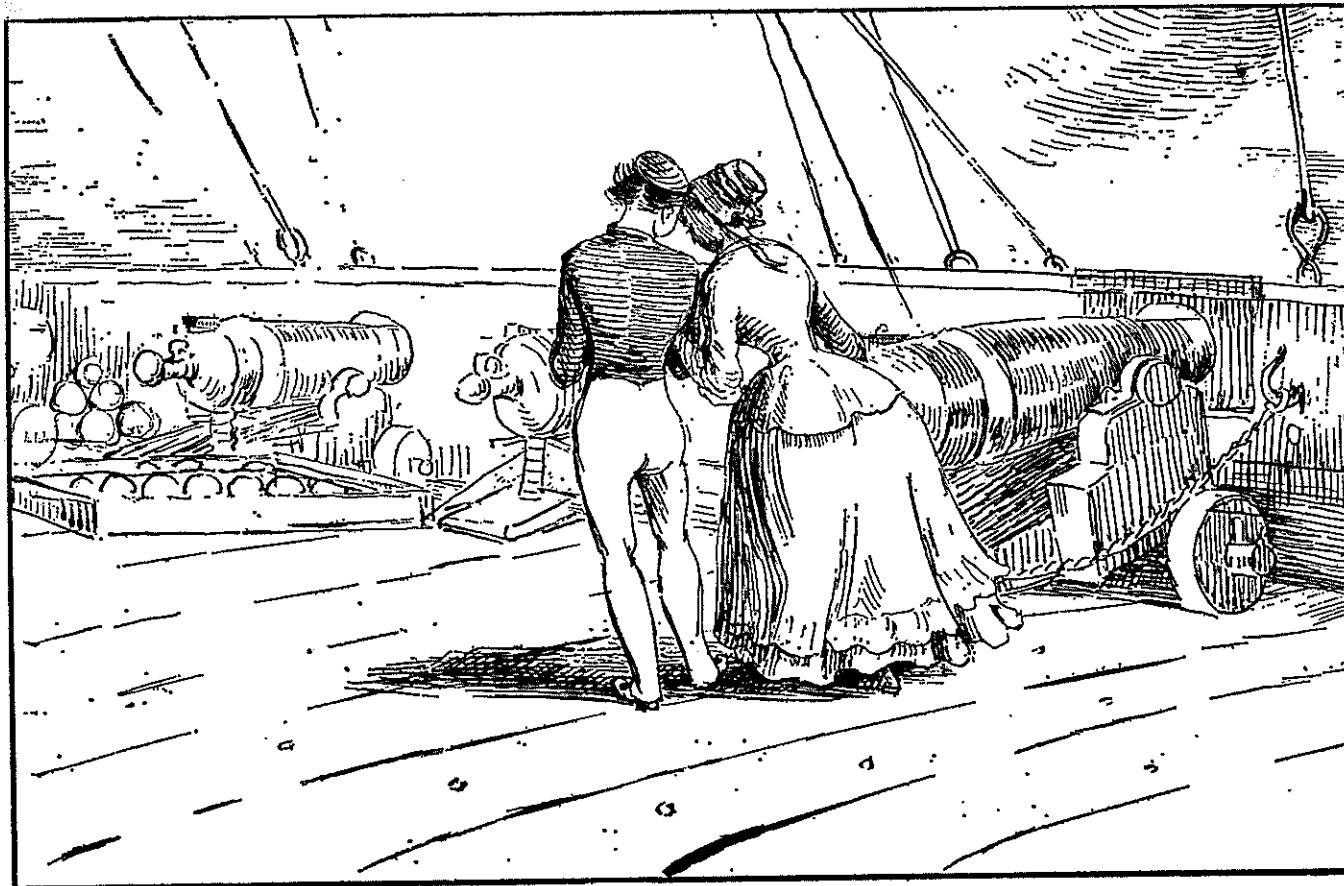
Sedan beses fartyget.

Familjen Tuting lykkes se en skymt af Sir Charles Napier

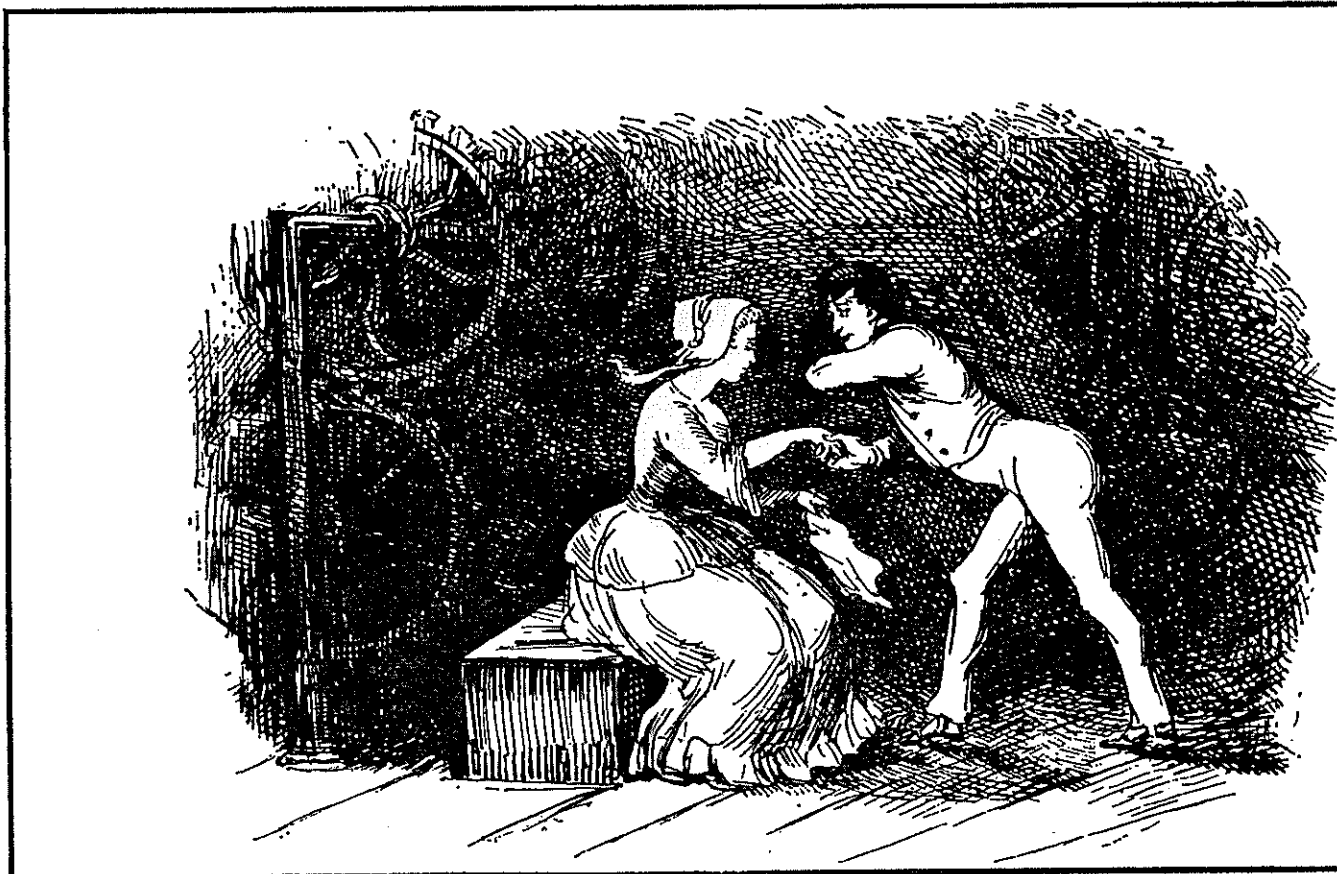
Captain Grogg bjuder Herr Tuting in i sin hytt. — Utbyte af tankar rörande neutraliteten.

Mr Mac-Catsch visar under tiden Fru Tuting sin uppmärksamhet

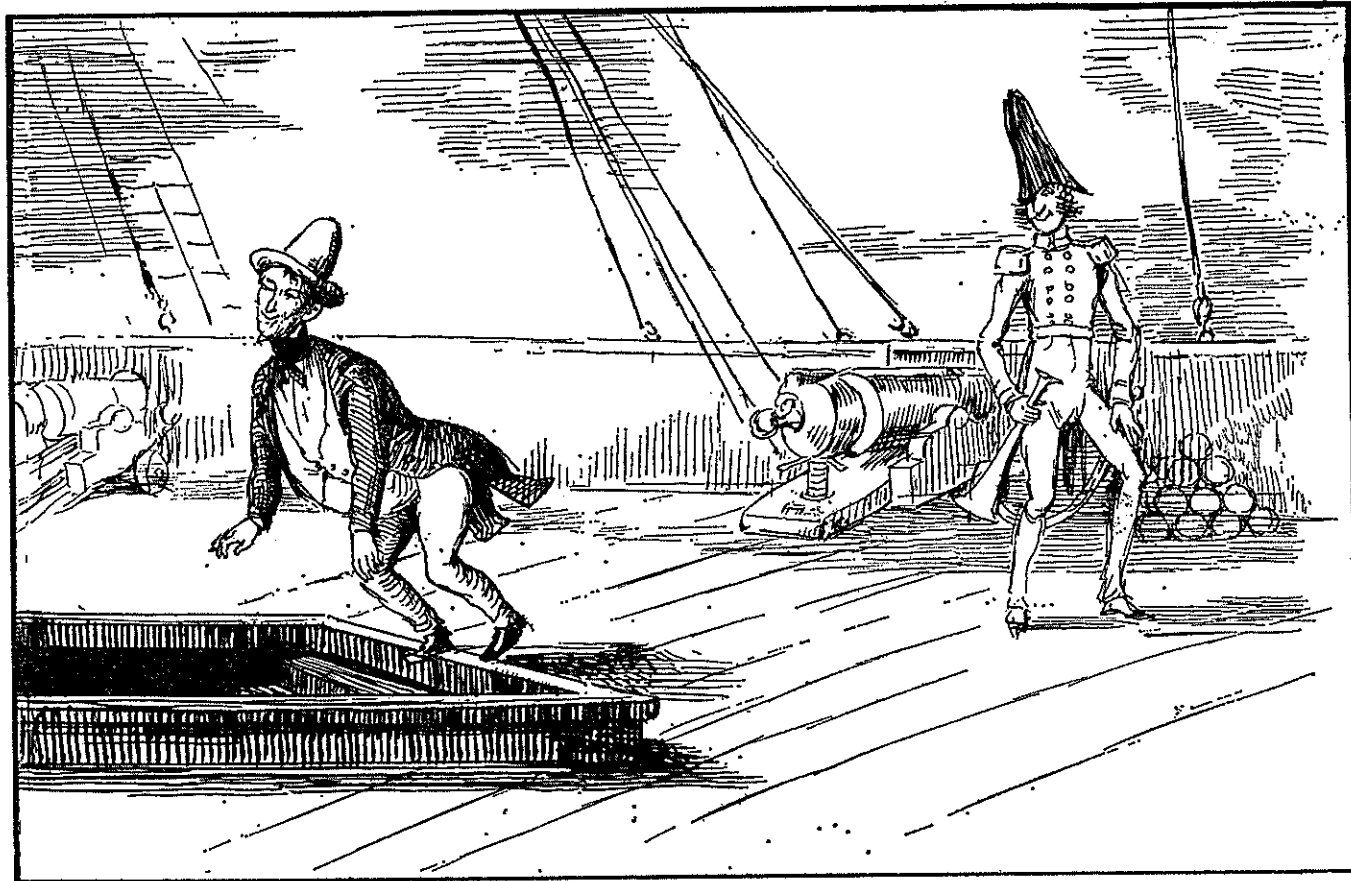
och propellern.

Nedkomne i maschineriet utvecklar Mr Mac-Catsch Englands sympathier för Sverige jemte fördelarne af en alliance.

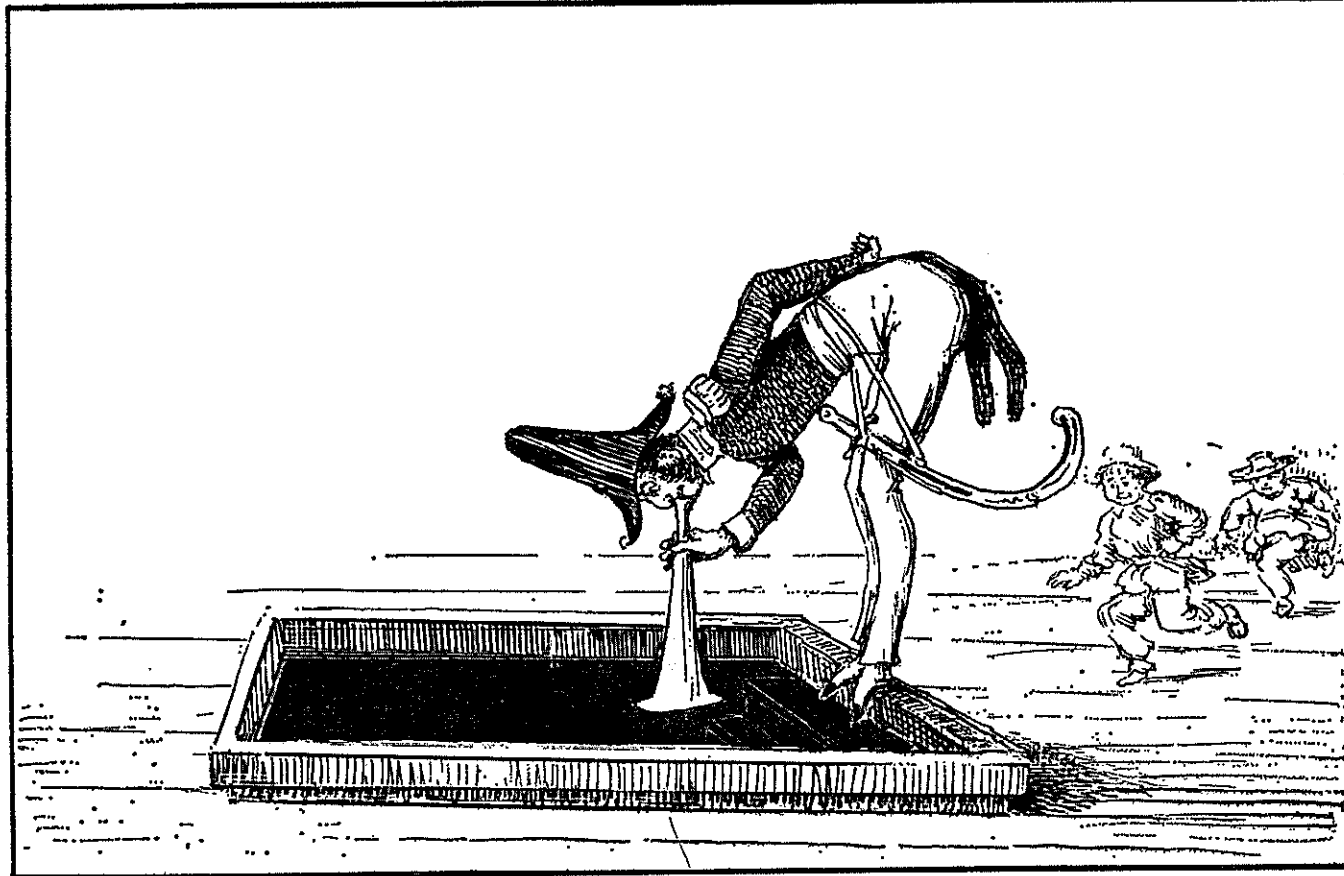
Captain Grogg kallas emellertid till tjänstgöring. Herr Tuting lemnar hans hytt full af Engelsk spirit.

På vägen att uppsöka sin Fru i maschineriet ramlar Herr Tuting utför trapporna.

Och afbryter alliance-preliminärerna.

Capt. Grogg blir orolig. "How do you do Mr Tuting? — Förb... illa, to be sure."

Vid närmare undersökning finner dock Herr Tuting med tillfredsställelse att han är sauvis.

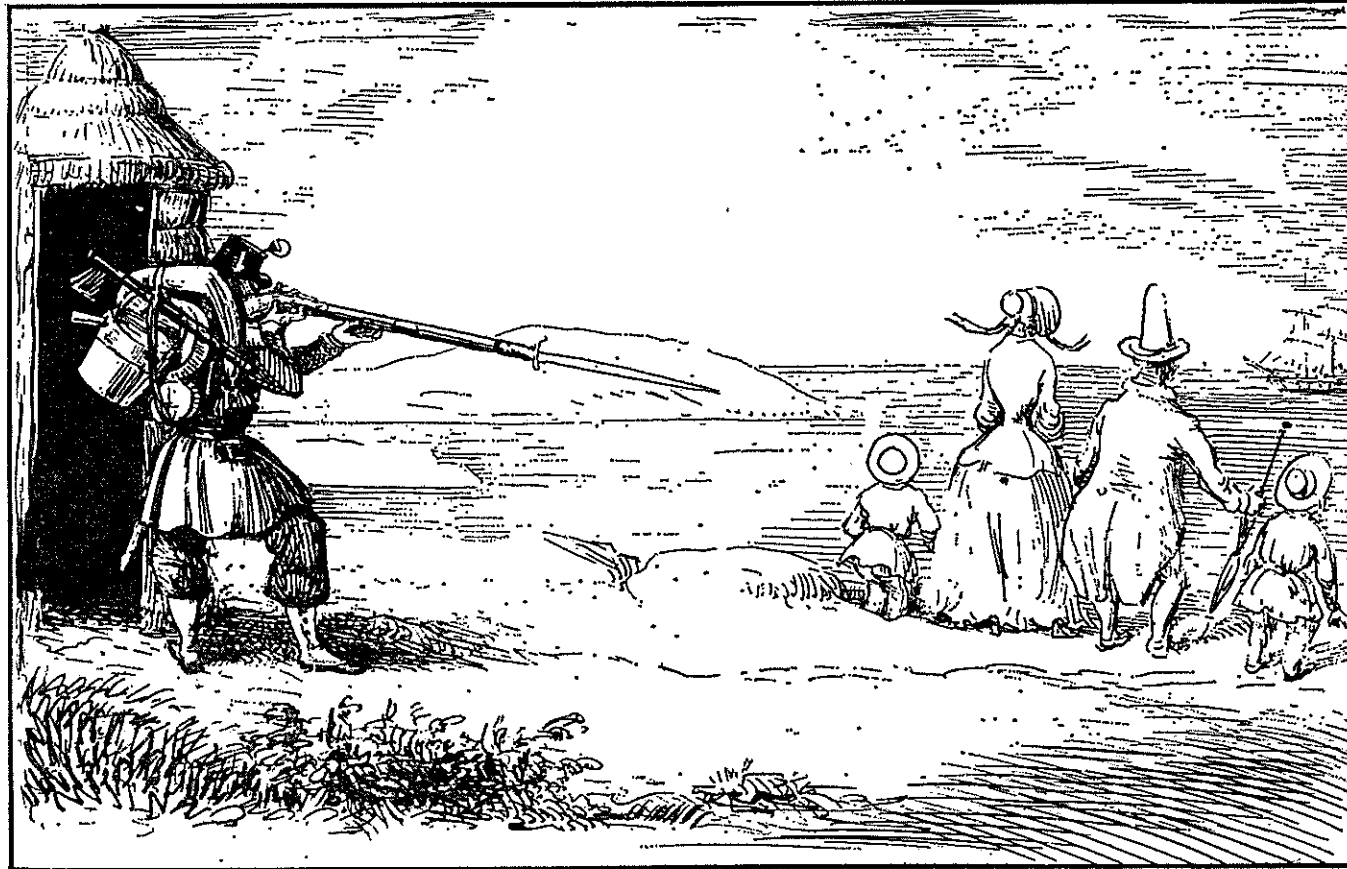
Mätt på Engelska flottan, anhåller Herr Tuting att få aflägsna sig.

Mr Grogg's båt landsätter familjen Tuting vid Bomarsund.

Knappast landsatt blir familjen anropad af en vedett som begär dess pass. Herr Tuting förklarar att han som neutral, ej ansett sig behöfva något sådant.

Vedetten som finner förhållandet misstänkt anmodar familjen att vända ryggen åt kedjan.

Hvarefter familjen föres till hufvudposten.

Fru Tuting bedyrar sin och de sinas oskuld. Waktbefälhafvaren (Mr de Pontac) är rörd af Fru Tutings öde.

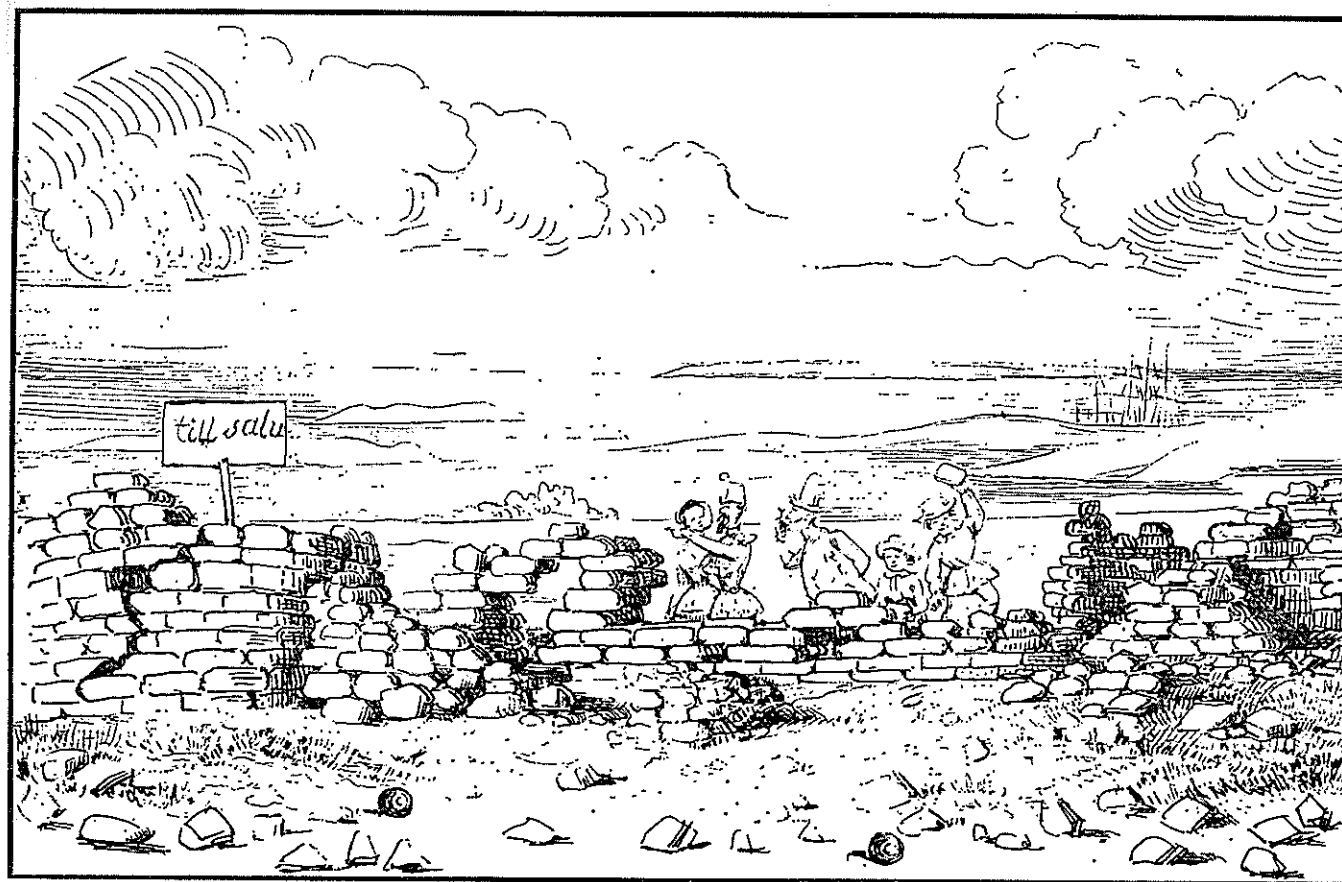
På hans förord utfärdar Commendanten ett pass — hvilket contrasigneras af en länsman.

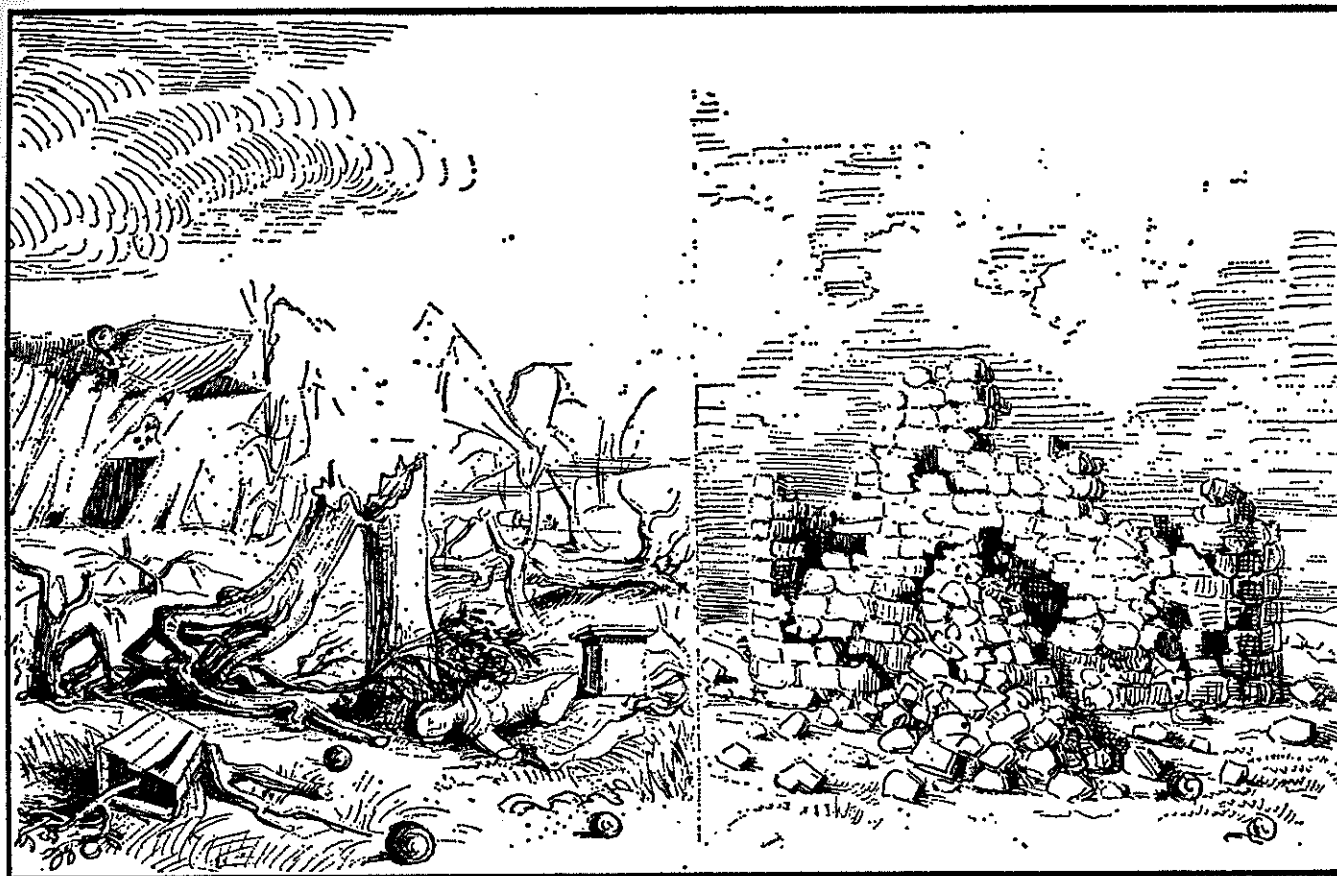
Mr de Pontac proponerar sin arm och en promenade pittoresque.

Mr de Pontac begagnar tillfället för att söka vinna Fru Tuting på Vestmagternas sida. Herr Tuting som känner sig svartsiuk tröstar sig hos Reg:tets Dotter.

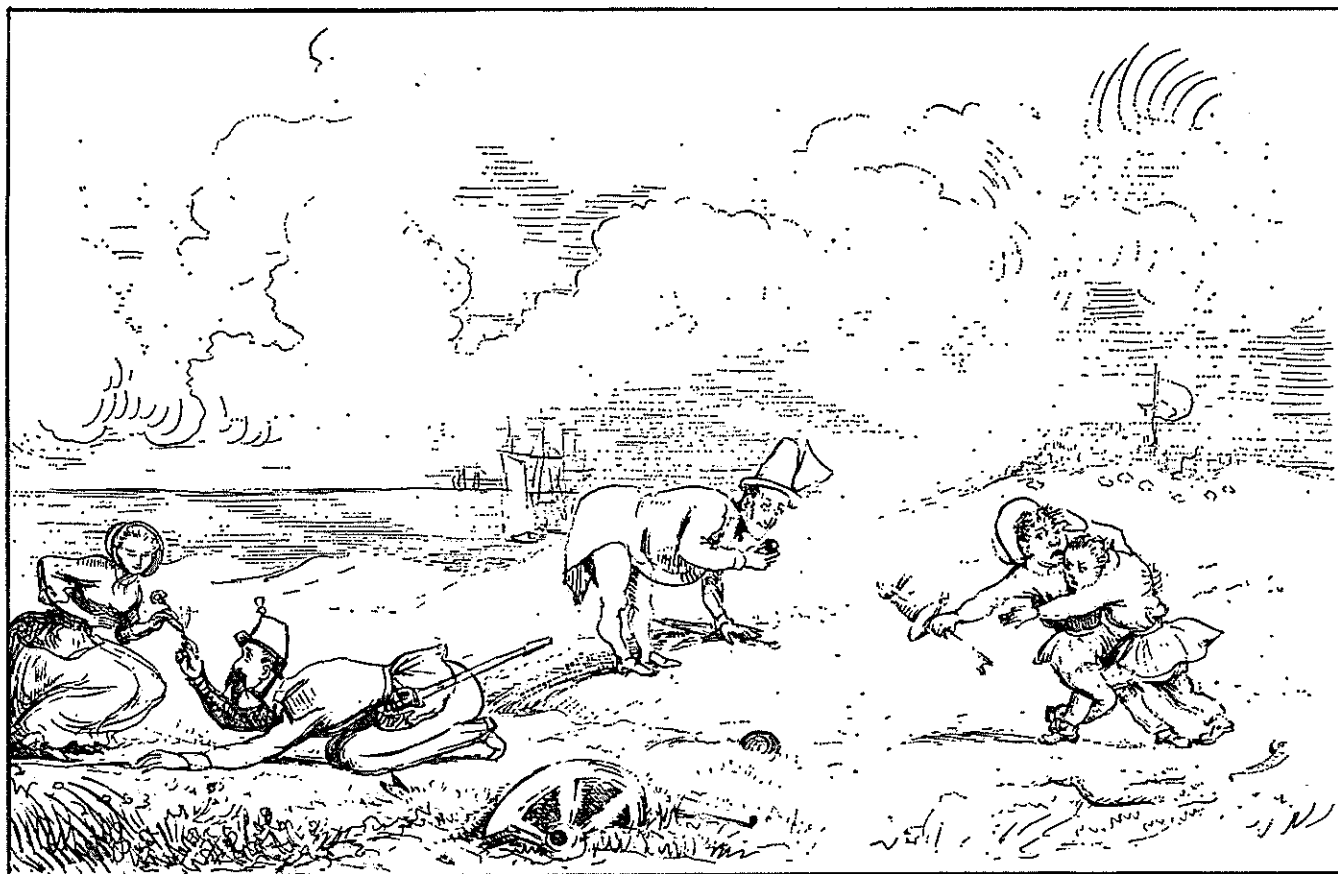

Utsigt af fästningen Bomarsund (af granit)

Commendantens trædegård.

Hufvudtornet (allt af granit)

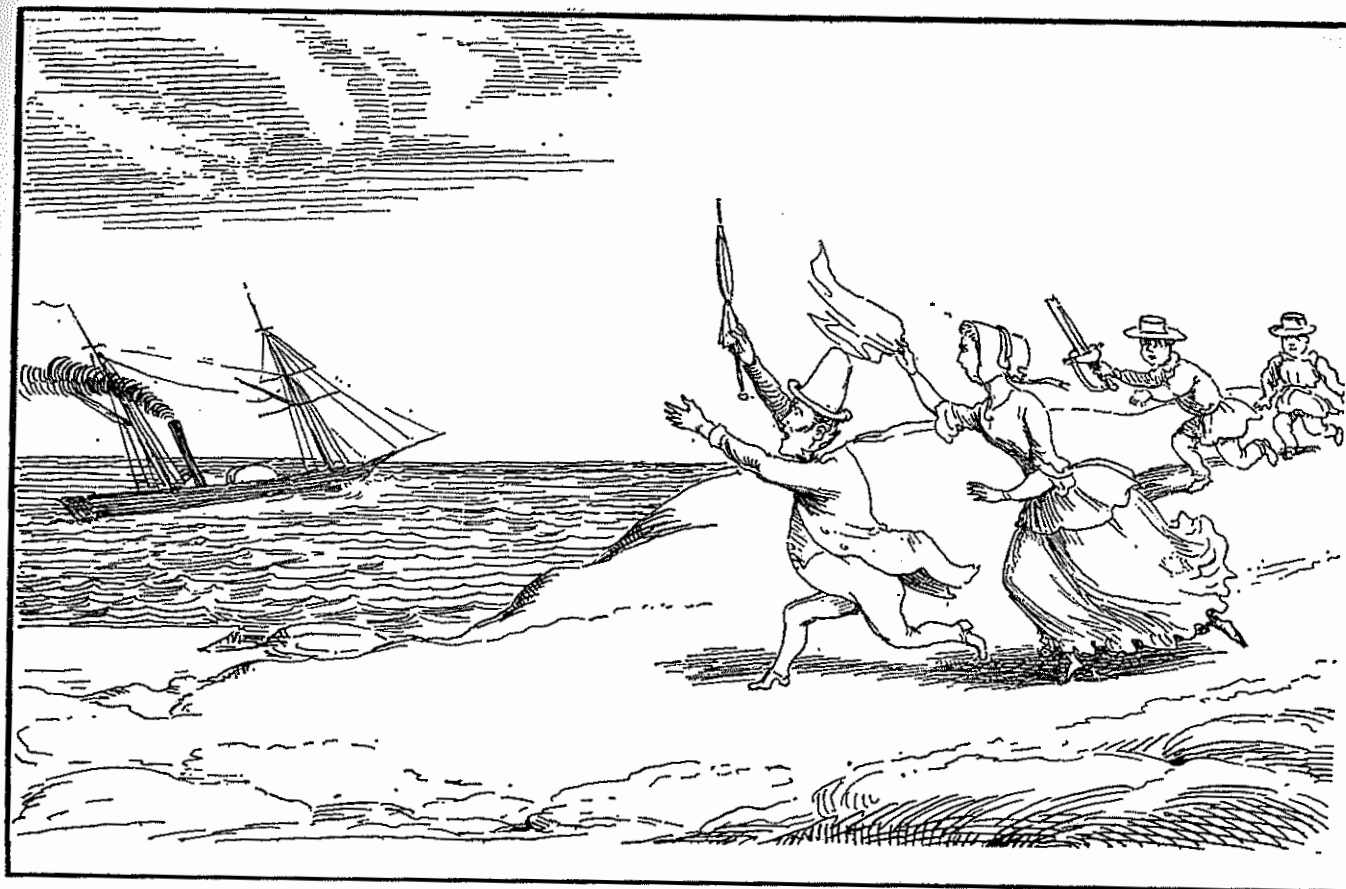
Slagfältet. Sällskapet gör en halt här, i hopp om att finna traphéer efter striden.

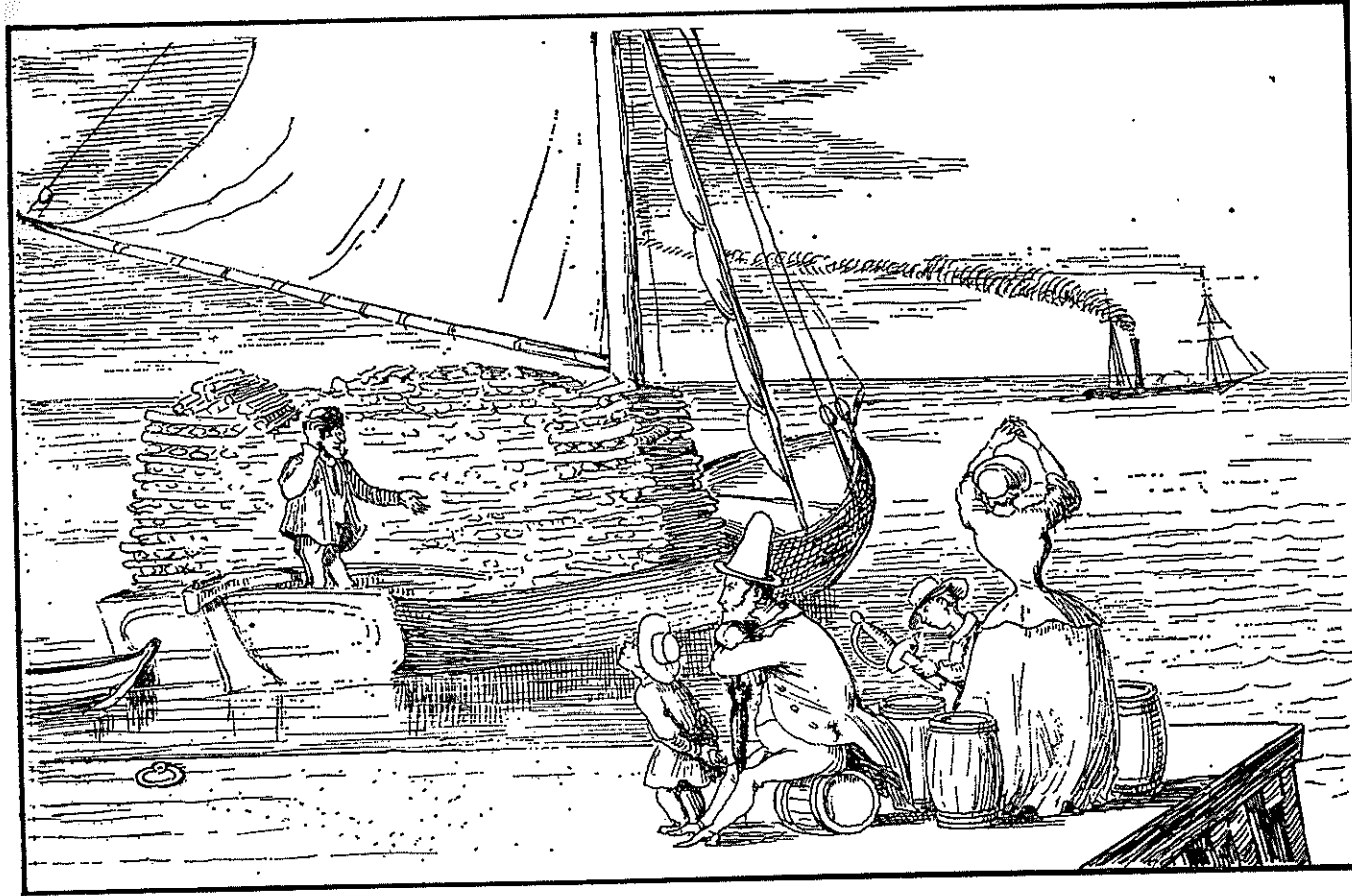
Familjen Tuting skänker en blick åt de olyckliga krigsfångarne.

Mr de Pontac föreslår äfven ett besök på Cholera Laxarettet. Familjen Tuting som ej anat sig vara på smittad ort flyr med fasa till hamnen för att genast embarquera.

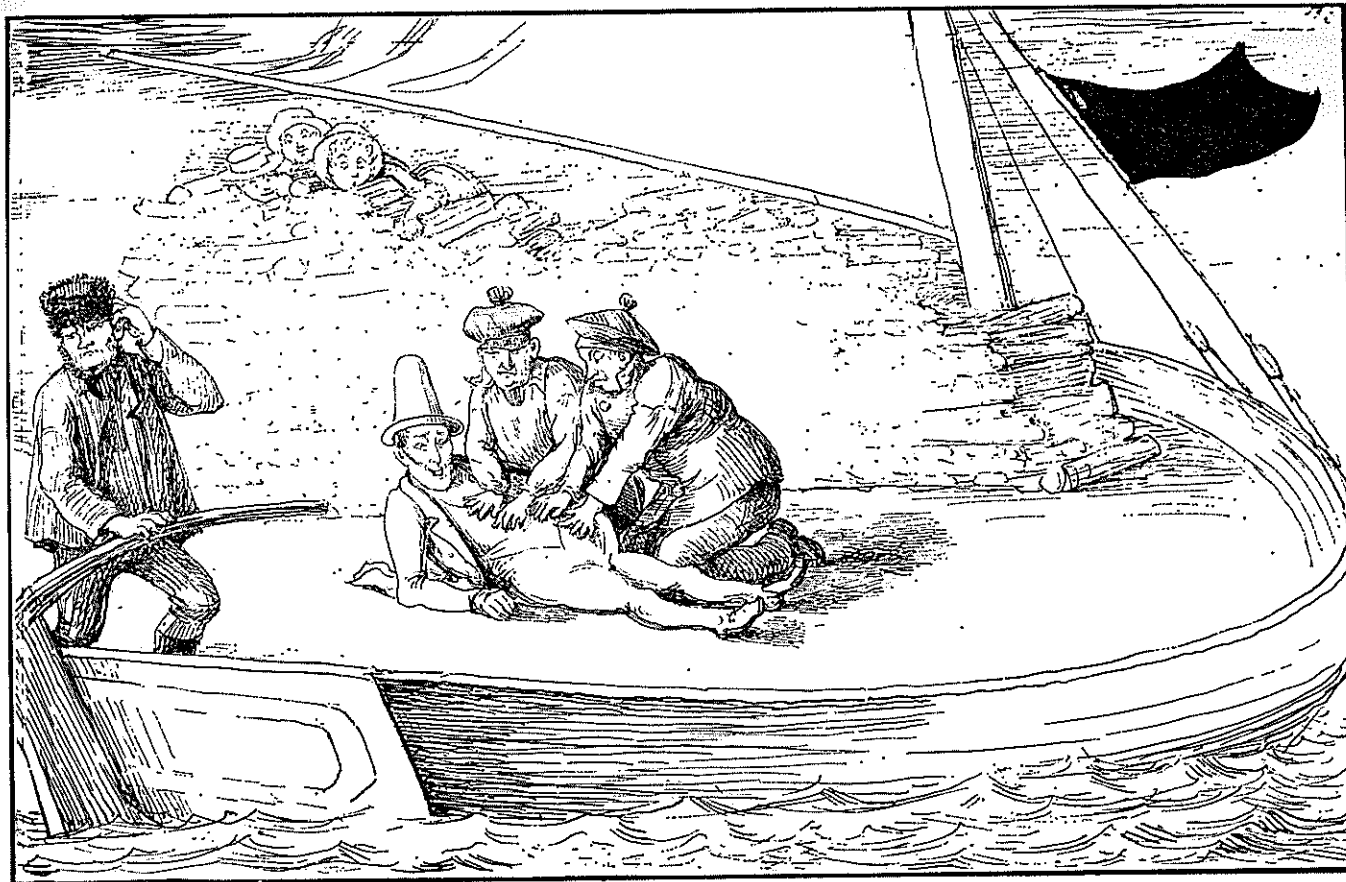
Olyckligtvis har Angbåten nyss lemnat stranden familjen Tuting förutan.

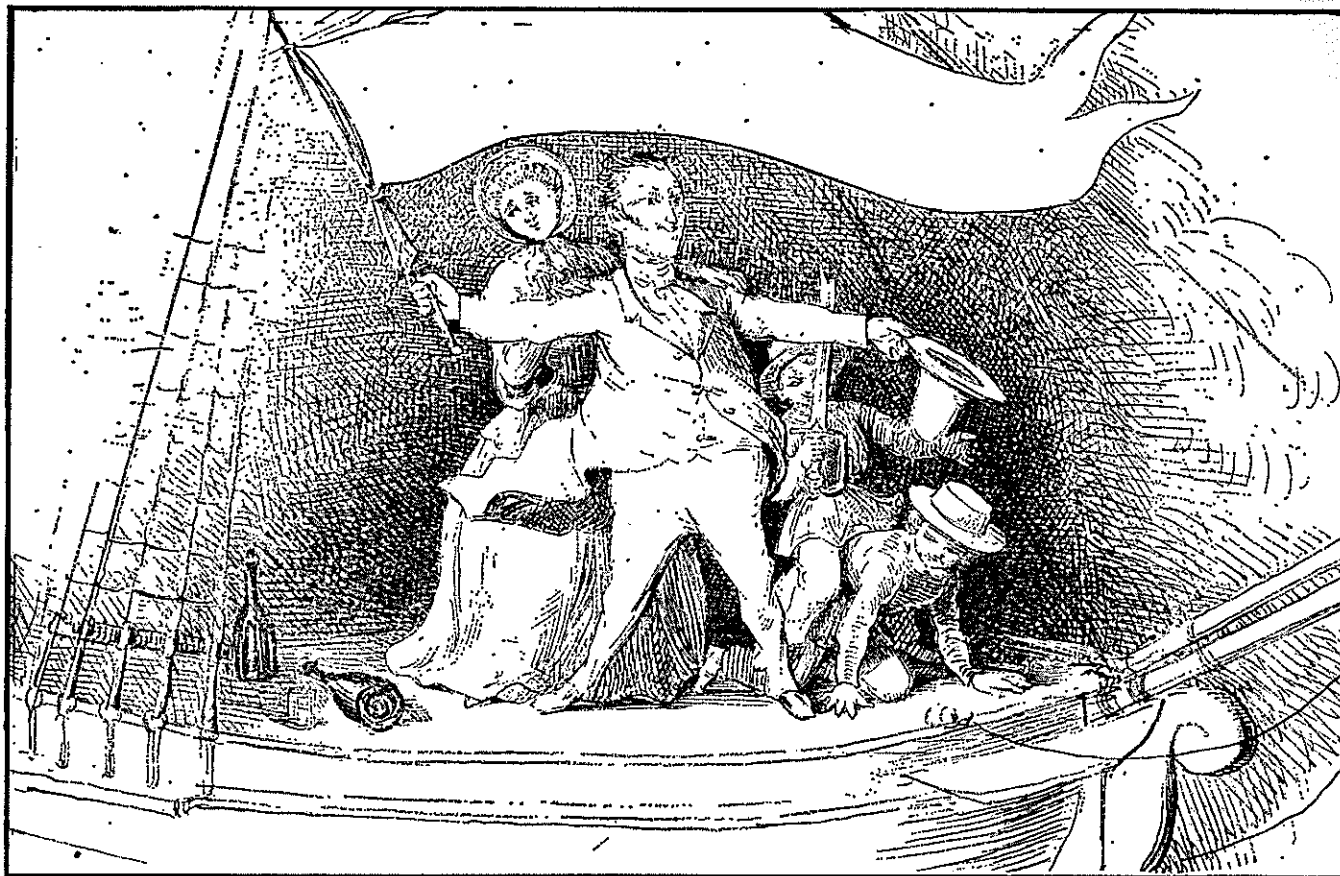
Bestörtning öfver detta missöde. En Aländsk skeppare åtager sig att öfverföra Herrskapet tillbaka till Sverige.

Under öfverfarten inbillar sig Herr Tuting känna prodromer. Han anhåller att blifva behandlad såsom en fullt utbildad Kolera-patient.

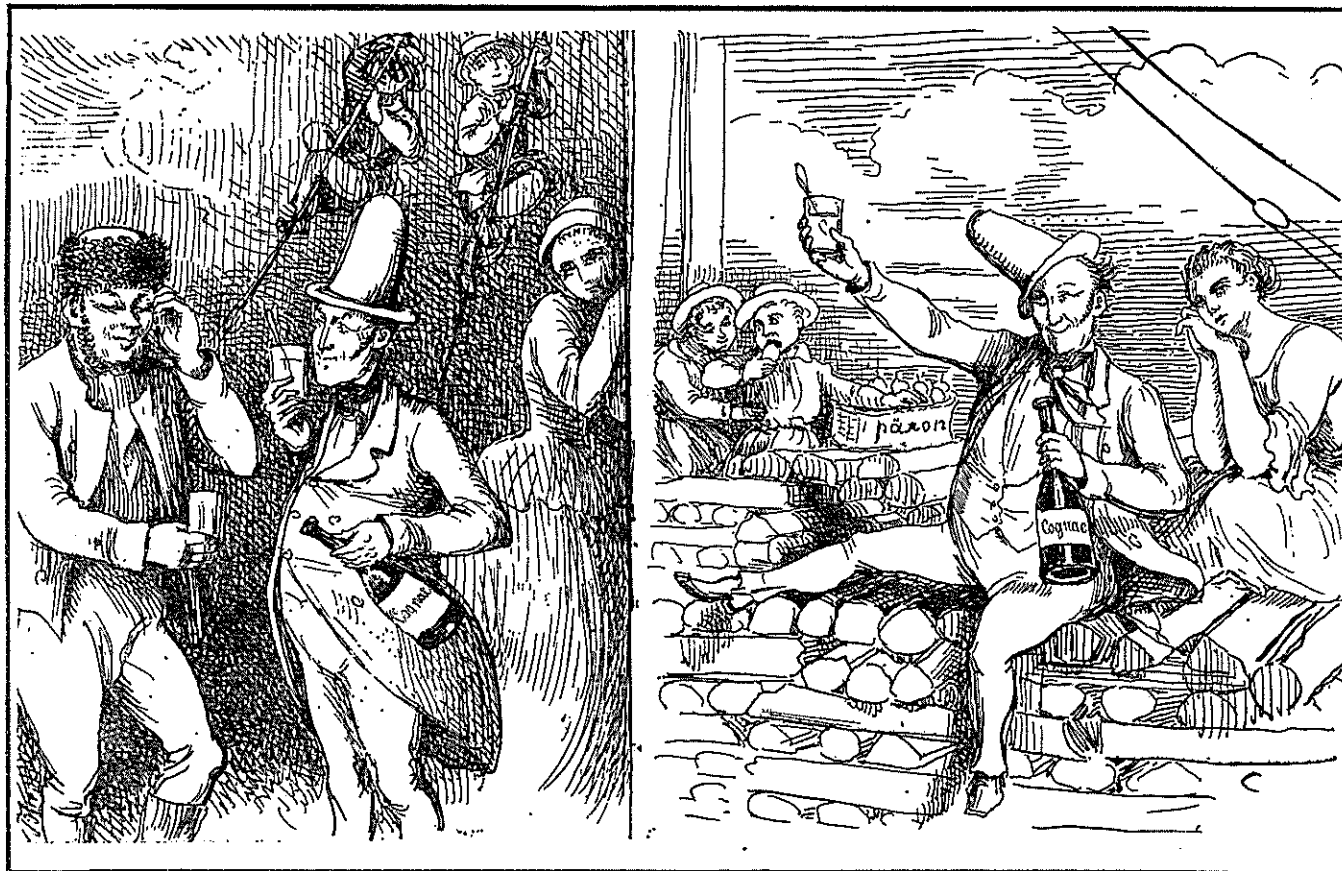
Gnidning "à quatre mains" af besætningen. — Skutan hissar svart flagg.

Slutligen hjelpe Tutings vanliga droppar. Familjen återser fosterlandet.

Men fartyget lägges emedlertid i Karantän vid Furusund.

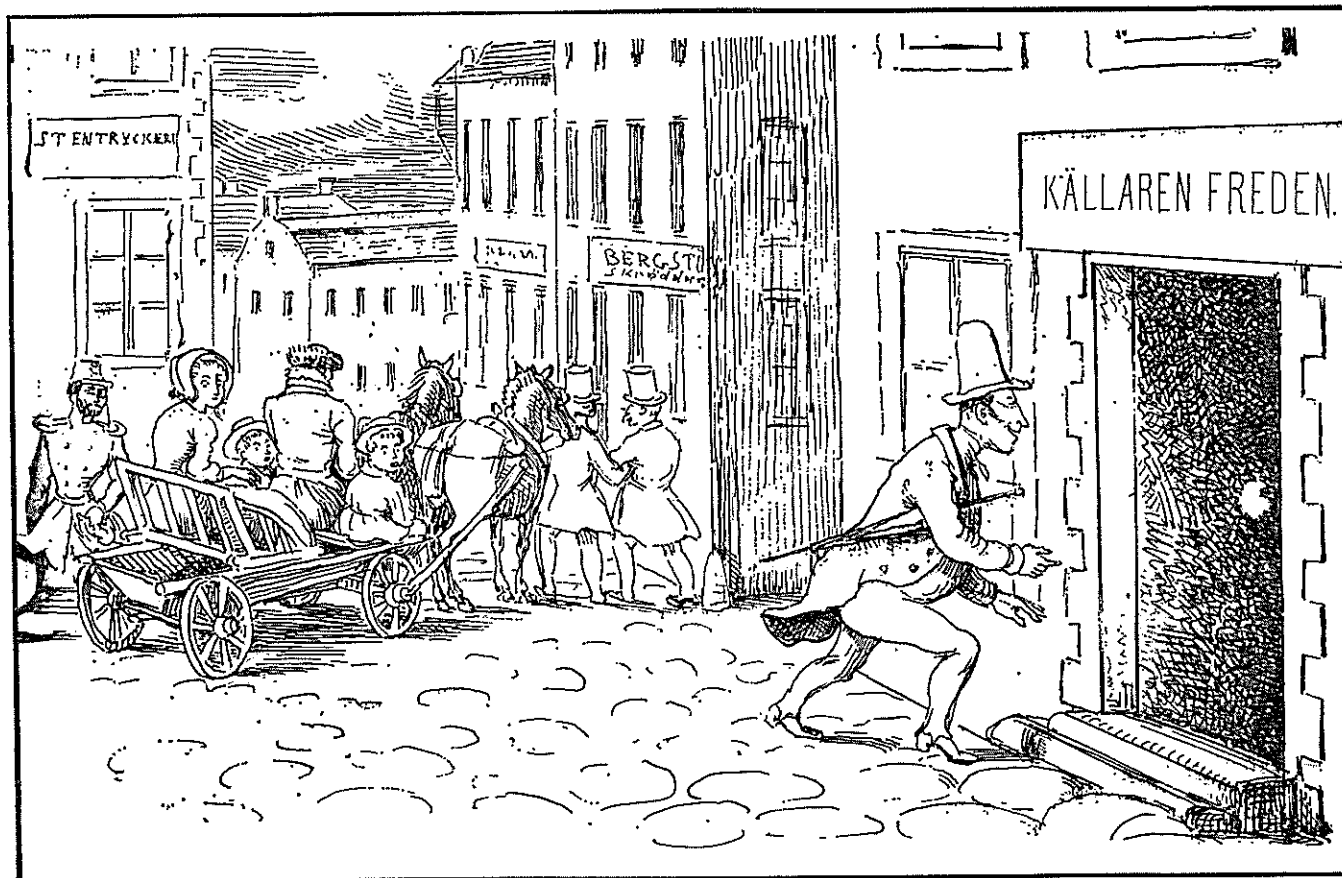

*Huruledes familjen Tuting der fördrifver tiden
om förmiddagarne.*

om eftermiddagarne.

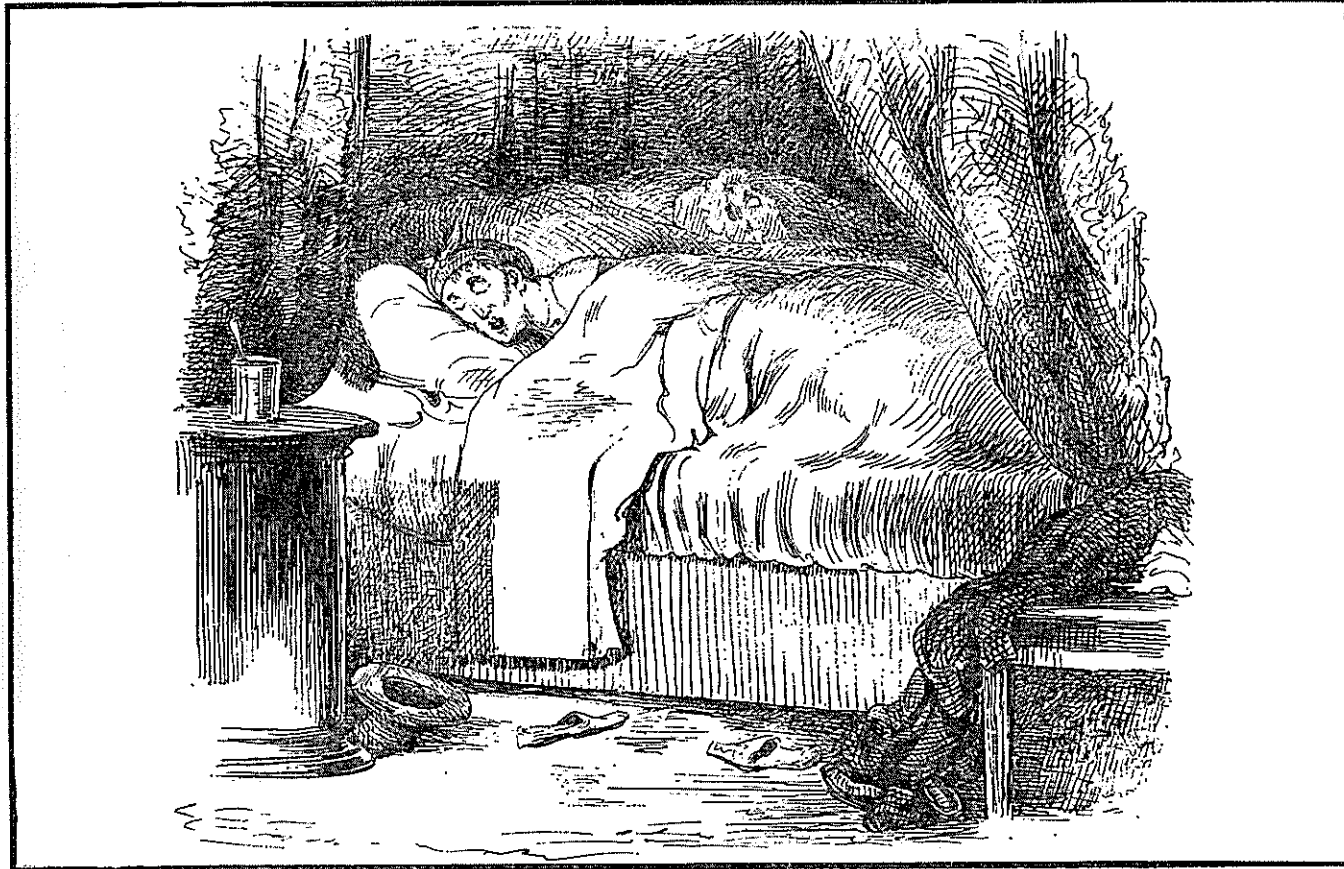
Resan till Stockholm sker landvägen.

Aterkommen till hufvudstaden känner Herr Tuting behof att meddela sina reseintryck.

Tillbaka bland de sina glömmet Tuting alla missöden.

Och lustresan slutar.